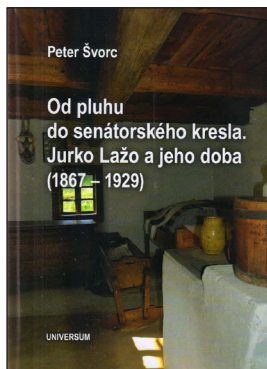

ŠVORC, Peter. *Od pluhu do senátorského kresla. Jurko Lažo a jeho doba (1867 – 1929)*. Prešov : Universum, 2018. 269 s. ISBN 978-80-89946-02-0.

Publikovanie monografií s biografickým zameraním je v slovenskej historiografii skôr výnimkou ako pravidlom. To platí najmä v prípade menej známych osobností. Najnovšia publikácia Petra Švorca *Od pluhu do senátorského kresla* s podtitulom *Jurko Lažo a jeho doba (1867 – 1929)* patrí práve k takýmto dielam. Hlavným „protagonistom“ je – na rozdiel od podobných diel – „jednoduchý“ roľník, ktorý sa tvrdou prácou, oduševnením a húževnatosťou dopracoval až do senátorského kresla. Už len fakt, že sa autor podujal k spracovaniu takejto neraz náročnej úlohy, považujeme za isté pozitívum.

Monografia sa – v porovnaní s mnohými inými – nezameriava iba na produktívne obdobie Juraja Laža. Prvá kapitola začína krátko pred jeho narodením a napriek absencii dostupného pramenného materiálu nám približuje aj Lažovu rannú dospelosť, počas ktorej sa formovala jeho osobnosť najmä vtedajšími spoločensko-hospodárskymi podmienkami, ale aj vplyvom miestneho kňaza a neskôr rodiny Beskidovcov. Autor sa nevyhýba ani takému fenoménu vtedajšej doby, akou bolo vysťahovalectvo. Aj Juraj Lažo sa podobne ako iní chudobní roľníci vtedajšej doby vydal pod tlakom okolností do Spojených štátov, aby si tak mohol privyrobiť a postarať sa o svoju rodinu.

V druhej kapitole pokračuje jeho príbeh vstupom do politiky. Čitateľ sa oboznamuje s problematickým obdobím Veľkej vojny, ktorá mala na beztak katastrofálnu situáciu roľníkov na severovýchodnom Slovensku ničivé následky. Prostredníctvom Juraja Laža, ktorý pochádzal z tohto prostredia a tam aj strávil väčšinu svojho života, sa stretávame s vtedajšou rusínskou spoločnosťou a jej problémami na konci vojny. Práve tieto problémy a snaha ich riešiť viedli Juraja Laža na cestu politiky. Podľa autorových vlastných slov, mala druhá kapitola zaujať v rámci rozsahu popredné miesto. Predstava sa však nie vždy zhoduje s realitou. Autorovi sa tak nepodarilo úplne naplniť svoju predstavu, najmä pre absenciu pramenného materiálu.

Juraj Lažo sa však nevenoval iba politike, hoci tá mala v istej dobe popredné miesto v jeho živote. Akútne spoločensko-hospodárske problémy sa snažil riešiť hneď na mieste. V tom mu mal dopomôcť Roľnícky spolok Svätého Vojtecha, ktorého sa stal zakladateľom a predsedom. Práve pôsobeniu spolku, činnosti a problémom s ním spojeným sa Peter Švorc venuje vo štvrtej kapitole. Spolok nepatrí medzi veľmi úspešné projekty spojené s činnosťou mladého senátora, napriek tomu poskytuje veľmi zaujímavý pohľad na rusínsku spoločnosť a jej vnímanie takýchto spolkov vo vtedajšej dobe.

Piata kapitola sa v stručnosti venuje jednotlivcom, ktorí sa s Lažovou činnosťou veľmi nestotožňovali, ba ju aj odmietali a v niektorých prípadoch sa mu stavali na odpor. Tu šlo najmä o politických oponentov, avšak svoje miesto si tu našla aj cirkevná otázka.

Práve problematika cirkevnej otázky dostala svoj priestor v šiestej kapitole. Autor tu naplno rozvíja spletité vzťahy medzi cirkvou, národnosťou a politikou, ktoré

obzvlášť v rusínskom prostredí hrali dominantnú úlohu. Prvé spory Juraja Laža s gréckokatolíckou cirkvou či skôr jej duchovnými predstaviteľmi sa začali prejavovať už počas prvej svetovej vojny a táto problematika sa s ním tiahla počas celého života. V tejto kapitole sa tak prostredníctvom sporu Juraja Laža s gréckokatolíckym dekanom Daňkom stretávame so stretom záujmov dvoch osobností a prostredníctvom nich aj dvoch cirkví – gréckokatolíckej a pravoslávnej, ktoré na severovýchodnom Slovensku zvädzali „súboj“ o rusínskych veriacich.

V záverečnej kapitole autor približuje odkaz Juraja Laža, ktorý akoby zázrakom pretrval až do súčasnosti. Kniha predstavuje sondu do života rusínskej society na severovýchode Slovenska, jej každodenných problémov. V druhom rade nám približuje vzťah centrálnej pražskej vlády s okrajovými oblasťami republiky, efektívnosť či skôr neefektívnosť riešení tamojších spoločenských a hospodárskych pomerov a dôsledky s tým spojené. Publikácia je zaujímavou nielen pre náročnejších čitateľov z radov odborníkov na regionálne dejiny, ale vďaka „ľahkému“ štýlu písania je vhodným čítaním aj pre nenáročného čitateľa.

Michal Falat